

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

13 De tertio genere relationum in ratione mensuræ fundato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

percedere inter omnes res creatas (nam de Deo infra dicam) quæ quæcunque ratione habent realem virtutem agendi & patiendi inter se. Hoc constat, tum ex generali locutione Aristotelis, tum ex exemplis eius, quæ alia etiam genera potentiarum comprehendunt tum etiam ex communi sententia interpretum, & Philosophorum. Tum denique, quia ut intercedat prædicamentalis relatio non semper necesse est supponi in fundamento transcendentalem relationem, ut in solutione tertiæ difficultatis dictum est. Satis ergo in proposito est, quod una virtus sit eiusdem ordinis cum alia potentia, & quod natura sua habeat vim agendi quod est habere veluti physicum quoddam dominium in illam, ut inde possit oriri, respectus prædicamentalis, seu relatiua denominationis.

Atque hinc tandem intelligitur, non debere in hoc secundo fundamento nomen potentia stricte sumi, ut distinguitur ab habitu, nam etiam habitus quatenus vim habet agendi suos actus, solet ab Aristotele sub nomine potentia actiua comprehendere, ut sæpe in superioribus notatum est, ut sic potest esse fundamentum relationis realis non quidem ad obiectum, nam hæc pertinet ad tertium modum, sed vel ad actum quem efficit, vel ad potentiam in quam efficere potest: quæ ratio ad hoc secundum genus pertinet, ut ex dictis à paritate rationis constat.

SECTIO XI^a.

De tertio genere relationis in ratione mensurae fundato.

Supere est ut explicemus, quod in quinta difficultate petitur, quomodo scilicet relationes tertii generis dicantur fundari in ratione mensurae: ita enim fere omnes auctores loquuntur, & sumunt ex Aristotele in hoc loco.

Difficultas circa Philosophi mentem proponitur.

Si tamen Aristoteles attente legatur, non videtur dicere has relationes fundari in ratione mensurae, sed inter alia exempla, quibus hunc modum explicat, unum esse mensurabile ad mensuram: verba enim eius sunt, *Alia ut mensurabile ad mensuram, & scibile ad scientiam, & sensibile ad sensum*: ubi nullum fundamentum harum relationum declarat, sed solum adhibitis illis tribus exemplis proponit hoc tertium relationis genus. Nec potest dici in illis primis verbis, ut mensurabile ad mensuram, explicare communem rationem harum relationum alia: vero esse exempla & species huius generis: hoc enim non potest accommodari contextui, tum quia Aristoteles non dixit ut scibile ad scientiam, sed tantum copulativè, & scibile ad scientiam: tum etiam, quia si hæc posterora verba adhibuisset in exemplum priorum, non debuisset dicere, ut scibile ad scientiam, sed potius ut scientia ad scibile: at vero non ita dixit, sed, quod attente considerandum est, eodem modo dicit referri mensurabile ad mensuram, & scibile ad scientiam, & sensibile ad sensum: at vero scibile non refertur ad scientiam, & mensurabile ad mensuram, nam eo modo, quo inter hæc ratio mensurae interuenire potest, potius scientia mensuratur, per scibile, quam è conuerso. Adde quod in hoc tertio genere nullam mentionem videtur facere Aristot. relationum scientia ad scibile, vel sensus ad sensibile, sed solum oppositarum relationum (ut sic dicam) scilicet, scibilis ad scientiam, & sensibilis ad sensum, quibus adiungit relationem mensurabilis ad mensuram tanquam eis simile: ergo non constituit communem rationem huius tertii generis in hoc quod fundetur in ratione men-

Tom. II. Metaphys.

surae, sed in aliqua alia ratione communi mensurabili, scibili & aliis huiusmodi.

Quæ omnia confirmari possunt ex modo, quo inferius Aristoteles declarat hoc tertium genus relationum, nullam enim aliam communem rationem eius ponit, nisi quia alia relatiua per relationes quas in se habent relatiua dicuntur hæc vero solum suscipiunt denominationem relatiuam, quia alia ab ipsa dicitur: repetitque eadem exempla scilicet, mensurabile, scibile intelligibile, quæuis solum vltimè declararet dicens. Nam & intelligibile significat, quod in eo versetur intellectus. Unde simpliciter interpretando hæc litteram Aristot. non videtur ipse in hoc tertio genere ponere nouam aliquam relationem realem, quæ intrinsece insit, & referat suum subiectum, sed solum denominationes quasdam relatiuas, sumptas ex relationibus existentibus in oppositis extremis. Quocirca, cum sententia ad scibile, & scibile ad scientiam relatiue dicantur, ad hunc tertium modum relationum, iuxta mentem Arist. sic expolitam, solum pertinet relatio, vel denominatio ipsius scibilis qualiscunque illa sit: relatio autem scientia ad scibile non videtur ab Aristotele collocari in hoc tertio genere, quia scientia non dicitur relatiue, eo quod aliud referatur ad ipsam, sed quia ipsa in se fere habet respectum ad aliud Aristot. autem solum ponit in tertio modo ea, quæ dicuntur relatiua, quia alia referuntur ad ipsa.

Quod si inquiras iuxta hanc expositionem, ad quod genus relationis pertineat ipsa relatio scientia ad scibile, & sensus ad sensibile, &c. Responderi poterit, illam esse relationem cuiusdam effectus ad suam causam in aliquo genere, & ita reduci ad secundum genus, ut statim in simili dicemus, soluendo sextam difficultatem. Vel si cui placuerit omnem relationem in proportionem fundatam ad primum modum reuocare, dicere poterit ad illum pertinere relationem scientia: constitit enim in quadam coaptatione & proportionem de ad obiectum suum.

Sed adhuc potest obici, nam iuxta hanc interpretationem relatio inter mensuram, & mensurabile erit intrinseca & realis in mensura in mensurabili autem solum erit rationis, aut per denominationem ad ipsam mensuram, quod est contra communem sententiam, & contra rationem, nam id quod mensuratur est inferius, & sic potius ipsum ordinatur ad mensuram, quam è conuerso. Quod etiam patet inductione, nam scientia mensuratur a scibili, & ideo in ipsa est relatio & cognitio mensuratur in veritate, ab obiecto, & creatura in suo esse seu veritate essendi ab idea diuina, & omnes hæc relationes sunt in ipsi mensuratis. Repondeo, Aristotelem idem iudicium ferre de mensurabili ac de scibili, & intelligibili, & de omnibus ait, dicit ad aliquid, quia aliud ad ipsa dicitur. Videtur autem loqui Aristot. de mensurabili, per extrinsecam & superadditam mensuram non per intrinsecam coaptationem vel proportionem, qualis inuenitur in exemplis, quæ in contrarium afferuntur: illa n. intrinseca comensuratio non constitit nisi in quadam similitudine vel coaptatione (ut sic dicam) vel in dependentia aut specificatione, & sic reducit ad primum vel secundum modum relationum. Sicut etiam imago est comensurata exemplari ratione similitudinis & effectus causa dependentia, vel etiam similitudinis. At vero extrinsece dicitur res mensurabilis, sicut & cognoscibilis, vel visibilis, quia per applicationem extrinsecæ mensurae potest eius quantitas manifestari. Et hoc modo ait Aristoteles rem dici mensurabilem per relationem alterius ad ipsam, quia nimirum per mensuram potest eius quantitas notificari.

Nec refert, quod mensura sit quasi naturalis, vel ex institutione humana. Quia utroque modo res non est mensurabilis formaliter, nisi per extrinsecam potentiam & denominationem, quamuis fundamentum

Yy 2 vel

III.

IV.

V.

VI.

vel proportionis, quæ ad talem mensurabilitatē supponitur, sepe sit quid intrinsecum: & possit esse fundamentum alicuius relationis realis alterius generis. Sicut etiam visibile supponit aliquod fundamentum reale & intrinsecum in obiectum visibile, imo & vim actiuam specierum, ratione cuius refertur realiter ad visum relatione pertinente ad secundum genus. Et in mensuris etiam quantitatis, quæ designantur per institutionem humanam, supponitur aliquod fundamentum extensionis & alicuius proportionis realis, quæ aliquam veram relationem habet coniunctam pertinentem tamen ad primum modum, quia non est alia à relatione æquitatis vel inæqualitatis. Sic ergo rem esse mensurabilem formaliter, solum dicit relationem alterius ad ipsam, quatenus per applicationem mensuræ potest notificari eius quantitas licet fundametaliter aliquid intrinsecum in ipsa re mensurabili supponatur.

VII.

Vltimo obiici potest, quia ex dicta expositione sequitur quoddam membrum ex illis tribus numeris ab Aristotele, non continere relationes reales, sed tantum rationis, atque ita sine causa recenferi inter ea, quæ vere sunt ad aliquid. Sequela patet, quia iuxta dictam expositionem in tertio genere tantum sunt illæ relationes, quæ non conueniunt relatiuis, eo quod ipsa referantur, sed eo quod alia referantur ad ipsa, illæ autem relationes rationis tantum sunt. Respondetur, quidquid sit de his relationibus rationis, an tales sint necessariz in huiusmodi extremis, quod infra videbimus, Aristotelem hic non agere de his relationibus, sed de variis modis quibus res denominantur relatiue ex rebus ipsis. Et ita distinguit duos generales modos, scilicet, quod quædam denominantur, quia ipsa referuntur: alia vero, quia alia referuntur ad ipsa. Et rursus primum membrum distinguit ex duplici fundamento quantitatis, seu vnitatis, vel potentiz, & ita constituuntur tres modi relatiuorum. Atque ita fit, vt iuxta hanc interpretationem, illi tres modi relatiuorum non sint tria genera relatiuorum realium, nam tertius modus non addit nouum genus relationis, sed declarat solum specialem modum denominationis, quæ ex aliquibus relationibus aliorum generum in terminos earum redundat.

Resolutio.

VIII.

Hæc tota sententia, & huius textus interpretatio solum disputationis gratia proposita sit, quoniam in litera Aristotelis simpliciter inspecta videtur habere non paruum fundamentum, & in ratione stando non improbabiler defendi posset, Nihilominus tamen nolumus discedere à communi sententia, quæ habet, hunc tertium modum relatiuorum constituere tertium genus relationum realium, quæ in vno extremo realiter insunt, illudque perse primo referunt ad aliud, quod non iterum refertur per propriam relationem realem, quam in se habeat, sed terminat tantum relationem alterius, & inde denominatur. Quod enim aliquæ sunt huiusmodi relationes, & inductione constat in scientia & scibili, & similibus, & in sequ. sectio. id latius tractabitur. Quod vero hæc constituant diuersum genus à reliquis, & requirant fundamentum diuersæ rationis, ex eo videtur per se probabile, quod habent modum habitudinis valde diuersum. Sicut enim ex effectibus cognoscimus causas, ita intelligere possumus fundamentum, ex quo oritur in vtroque extremo intrinseca relatio, esse diuersæ rationis ab eo, quod in vno tantum extremo relationem fundare potest. Denique appellatum est hoc fundamentum, mensura & mensurabile, quia hæc relationes potissimum fundantur in quibusdam rebus, quæ perfectionem suam habent aliis commensuratam, & vt sic referuntur ad ipsas, etiam si in eis non sit simile aut pro-

portionale fundamentum correspondentis relationis.

Ex quo patet facile solutio ad quintam difficultatem, quia hic non sumitur mensura vt dicitur habitudinem ad nostram cognitionem scilicet quatenus est medium quo nos vt possumus ad cognoscendam alterius quæ itatem, aut molis aut perfectionis: quomodo diximus supra, rationem mensuræ non addere rebus aliquam rationem realem. Sed sumitur mensura pro reali termino vel obiecto, ad quod res aliqua dicitur habitudinem, secundum quam illæ coaptatur seu commensuratur: quomodo scientia comparatur ad obiectum scibile, & iudicium ad rem cognitam, & sic de aliis. Quapropter hæc commensuratio nihil rei est præter habitudinem transcendentalē talium rerum ad subiecta, illa vero est sufficiens fundamentum relationis prædicamentalis. Nec refert, quod terminus vel obiectum quod dicitur habere rationem mensuræ, possit interdum non existere, nunc non conuenit relatio prædicamentalis: nos autem solum dicimus in tali re esse sufficiens fundamentum peculiaris relationis, quæ erit realis, si extrema existant, & reliqua necessaria concurrant.

SECTIO XIV.

Sine sufficiens dicta diuisio, omnesque relationes comprehendat.

Hæc est secunda principalis dubitatio superius proposita circa hanc diuisionem, in qua explicandum est, quod in sexta difficultate posita in sectione 10. petebatur, quomodo relationes reales omnes ad hos tres modos reducantur.

De relatione appetitus ad appetibile, & amoris ad amabile.

PRIMUM autem omnium inquirebatur, quæ sit relatio appetitus ad appetibile: & amoris ad amabile: Aristoteles enim, quamuis in sensu & intellectū exempla posuerit, de appetitu & amore nihil dixit. At vero Diuus Thomas hunc punctum attingens in 1. dist. 30. qu. 1. art. 3. ad 3. dicit, diuersam esse relationem de relatione scientiæ ad scibile, & amoris ad amatum Nam (inquit) illa est realis in vno extremo tantum, hæc vero in vtroque. Et reddit rationem, quia illa habet fundamentum in scientia non in scibili, eo quod illa relatio fundatur in apprehensione rei secundum esse spirituale, quod habet in sciente, non in re scita: relatio vero amoris fundatur super appetitum boni: bonum autem non est tantum in anima, sed etiam in rebus 7. Metaphys. text. 8. atque ita hæc relatio habet fundamentum reale in vtroque extremo, ideoque relatio etiam in vtroque realis est. In qua sententia secutus est D. Thom. Auicennam libr. 3. super Metaph. cap. 10.

Non explicat autem D. Thom. in quo ex membris politis ab Aristot. ponendum sit hoc fundamentum relationis amoris ad obiectum suum, & e converso. Nam in hoc tertio genere collocari non potest, quoniam de toto illo in vniuersum ait Aristotel. relationem eius solum esse in vno extremo, alterum vero relatiue dici solum, quia aliud refertur ad ipsum. Neque etiam pertinere poterit ad secundum genus, quia obiectum non comparatur ad amorē vel ad appetitum vt potentia passiva, neque vt effectus alicuius actionis, sed solum vt obiectum seu materia circa quam: in quo conuenit cum obiecto scibili & sensibili. Vnde forte dicitur reduci ad primum modum quia amor fundatur in aliqua conuenientia & proportionem. Veruntamen, vt supra dicebam tractando de potentia actiua & passiva, non est ille modus conuenientiz vel vnitatis, qui fundat primum genus rela-